

– Nprevodivo: Sen Nazer, obale, kuće, magle i razvedravanja

L'Universel c'est le local moins les mures

Miguel Torga

Traduction TAIPEI, 5/6/91

Svitak sa stihom portugalskog pesnika Migela Torge, ispisan ideogramima u prevodu na kineski sa francuskog, visi u predsoblju koje dnevni boravak i trpezariju deli od ostatka velikog stana na desetom spratu jedne zgrade u Sen Nazeru, između kupatila i spavaće sobe, a preko puta radne. *Univerzalno je lokalno bez zidova.* Ništa prikladnije za ovo mesto. Stan je deo MEET-a, što je skraćenica za Maison des Ecrivains Etrangers et des Traducteurs (Kuća stranih pisaca i prevodilaca), u Sen Nazeru, u Francuskoj, na ušću reke Loare u Atlantski okean. Skraćenica je napravljena od francuskih reči, ali ima značenje kao da je engleska (sresti, upoznati), a i godišnji međunarodni književni susreti sa učesnicima iz celog sveta zovu se *meetings*. MEET u ovom stanu ugošćuje, od 1987, strane pisce i prevodioce, ostavljajući im slobodu da pišu ili prevode šta žele. Od 1997. izdaje i istoimeni međunarodni dvojezični književni časopis čiji je svaki broj posvećen dvama gradovima ili dvema književnostima (Trst i Buenos Ajres, Skopje i Montevideo, San Salvador i Tbilisi... Meksiko i Sarajevo, Tokio/ Luanda, Madrid/Kopenhagen, između ostalih). Kuću vodi mala ekipa, a direktor, Patrik Devil, romanopisac i veliki putnik, posle dalekih i dugih izbivanja iz Francuske, vratio se u rodni Sen Breven, preko puta Sen Nazera, na drugoj obali Loare, i energiju uložio u MEET, u susrete sa stranim piscima, u nagrade koje Kuća dodeljuje.

Sen Nazer stotinak hiljada stanovnika i poznat je kao spoljna luka Nanta, brodogradilište, i mesto gde se prave avionski delovi. Prednosti kao što su izvanredan geografski položaj, ogromni suvi dokovi za gradnju brodova (sa njih su porinute i *Normandija* i, nedavno, *Kvin Meri 2*), pristupačna luka, pretvorile su se u kobnu manu u Drugom svetskom ratu, jer su Nemci smesta zauzeli sve to i izgradili grozomornu betonsku podmorničku bazu tik uz grad. Odatle su predstavljali veliku opasnost za saveznike, te su ovi pedesetak puta pokušavali da unište bazu, ali probiti devet metara debeo betonski pokrivač bilo je nemoguće, te su u dva maha teško bombardovali čitav grad (pošto su evakuisali stanovnike, njih četrdeset hiljada); kad su se “nazarijenci” vratili, zatekli su svoj grad potpuno (tačnije: 85%) uništen. Obnova je trajala deset

godina (a i dalje je u toku izgradnja novih i oživljavanje starih četvrti, uz velike kulturne ambicije); grad je podignut u jednostavnom stilu, s logičnim, ravnim ulicama (na kraju mnogih ljeska se okean). Ispostavilo se da se betonska baza ne može ukloniti, pa je rešeno da se iskoristi kao centar četvrti Vil-Por koja se upravo gradi, a u samoj bazi su napravljene koncertne sale, muzeji, kafei i restorani, agencije.

Brodovi, svetlosti

Da ne dužim, posetite sajt ili uguglajte “St. Nazaire”, a ja se vraćam na prozore stana na desetom spratu, okrenute na tri strane sveta. Kad gledam na istok, ili iziđem na terasu, levo vidim Loaru sa onim divnim mostom u daljini i, bliže meni, od nje odvojene vodene površine brodogradilišta; pravo ispred mene je mostić na prevodnici (kad treba da prođe brod, diže se uz zvonjavu koja me uvek iznenadi te skačem od stola za kojim prevodim Starobinskog i hitam do prozora da vidim šta se zbiva), stari deo grada zvani Mali Maroko, Loara i, s druge strane ušća, mesto Sen Breven. Desno, Loara i okean. Tolika vodena prostranstva na sve strane me ushićuju.

Ne mogu da se nagledam brodova. Stalno plove, nizvodno u okean, ili uzvodno prema Nantu, ili ulaze kroz prevodnicu ispred kuće nekuda gore, u radne zone, ili se vraćaju odatle. *Mila* iz Marseja, činila mi se velika dok nisam videla druge; *Frisian Sun* je ponosno proplovio jednog sunčanog dana kad je sve bilo plavo; a najveći od svih, *Orahope*, najavio se iz daljine ogromnim kovitlacom blatnjave vode koja je potiskivala uobičajenu zelenu, a na površini nosio naftne mrlje u svim duginim bojama; i mnogi, mnogi drugi. Obično su natovareni raznobojnim kontejnerima. Ti teretnjaci su valjda neki pandan teškim kamionima, ali koliko ih je zanimljivije gledati nego kamione. (Pa i avione je lepše gledati; valjda to što plovi po vodi ili leti po vazduhu evocira slobodu, pokretljivost, a ono što se kotrlja po zemlji vezanost, neodvojivost od podloge. Uostalom, leteti, lebdedi, ploviti, plivati, plutati – reči su koje navode na misli o slobodi, nevezanosti, prostranstvu... a ono što se radi na površini tla, gmizanje, puzanje, gaženje, kotrljanje – na muku kretanja).

A uveče, ispred mene se ukazuje *La nuit des docks*, rad čuvenog francuskog “vajara noći”, umetnika svetlosti Jana Kersalea. U prvi mah nisam primetila ništa naročito, pa sam pitala Elizabetu Biskaj, saradnicu MEET-a, gde su te čuvene svetlosti, a ona mi odgovorila ‘pa ovo’. Hm. Tek posle dan-dva shvatim koje je to čudo. Ovo gde se nalazim sam je rub brodogradilišta, industrijske zone, tu su magacini, radionice, kranovi, skladišta, terminali, hladnjače, svašta. Niske, neugledne i vrlo prostrane zgrade, parkinzi, ona ogromna ružna betonska podmornička baza, okolo zgrade, ni lepe ni ružne. A Jan Kersale je postigao da sve to uveče izgleda bajkovito. Dobro, ne i zaslepljujući osvetljeno, ima boja, ali ne i vašarskog šarenila. I nema šetajućih znakova svetlosti, ni reklamnog paljenja-gašenja, sve su svetlosti nepomične osim semafora i svetionika i svetlosti na bovama i, naravno, onih koje se ogledaju u

vodi. Rečna voda, i kad je najmirnija, ne miruje i svetla što se ogledaju u njoj malo trepere, kao zvezde. A kad vetrić namreška površinu, svaka ulična svetiljka se razbija u talasiće i ogromno poraste, i njen velik, na list nalik odraz kao da trči na pokretnoj stazi trenažera, ali nikako da sustigne onaj susedni odraz. Sve zajedno deluje vilinski, a na sve strane svetluca razliveni Sen Nazer, zgrade dekorativno osvetljene (šljašti i meni u prozor), stalno prolaze brodovi pa i oni svetle. Čarobno.

A moglo je da izgleda kao pristanišna oblast između Karađorđeve i savske obale.

Okean, plima. Obale.

Okean je čudo. Jednog dana meteorolozi obećavali sunce, a bilo tmurno ceo dan. Odvezla se autobusom nekuda daleko pa obalom pešice natrag, sat i po. Nema one mediteranske opojnosti na koju sam navikla (navikla! kao da se neprestano provodim na Mediteranu...), ni u mirisima, ni u bojama (a i našla sam dan za poređenje, sav siv i musav), ni u onoj raznovrsnosti dekora – malo obale, malo borovine, malo mola, malo kuća... Sve je nekako veliko. Pesak, obala, plaže. U jednom trenutku čujem more kako pljuska, kao da udaraju mali talasi. Pogledam, a ono stvarno mali talasi. Samo što ne udaraju, nego nadolaze, nadolaze. More (okean) na poprečne pruge, i te pruge idu na obalu. Talasi stignu do obale, ali se ne odbijaju, ne povlače, nego kao da propadnu u pesak. Onda shvatim: plima, a ume da nadode dobro. Ovdje objavljuju neki indeks, koeficijent plime, samo što ja ne umem da ga protumačim. Tek, deluje impresivno, i neumoljivo.

Nedostaju mi reči. Obala mi je suviše opšte, reč žalo bi bila dobra ali je ne upotrebljavam osim u ponekom prevodu, deluje poetski a to mi sad ne treba, plaža podrazumeva kupače i suncobrane, a sad je oktobar i mesto koje gledam verovatno i nije plaža u tom smislu. Sad ima šetača, izveli pse i ovi oduševljeno jure po pesku, čak se i u vodu zaleću. Gde se mi to nalazimo? Francuz bi verovatno rekao *plage*, *rivage* ili *côte*, Englez *beach* ili *coast* ili *sands*. Za rečnu bi obalu oni upotrebili drugu reč, Francuzi *berge* ili *rive*, Englezi *bank* ili *riverside*. Za obalski pojas uz more rekli bi *littoral*, a kad misle na neku zemlju, ili veliku oblast zemlje uz more, verovatno kažu *coast*. Toliko različitih reči, a ima ih još mnogo. A mi, ako hoćemo nešto određenije od *žala*, *obale* i *primorja*, moramo da opisujemo, da preciziramo. To u književnom prevodu može da zasmeta. Treba vam neka precizna reč, jedna, da je lako uklopite u autorov iskaz, sliku, misao. Francuz će za reku-reku reći *rivière*, a za reku koja se uliva u more *fleuve*, to jest ona jedna reč koju će upotrebiti imaće sasvim određeno značenje.

Ali, ako na srpskom odgovarajuće reči nema, pa, onda je nema. Srbija je kontinentalna zemlja. A divne reke koje ima koriste se svakojako, a za uživanje ponajmanje. Ali nešto se u meni uskomeša kad neko u odbranu srpskog kao

najbogatijeg jezika počne da tvrdi kako drugi jezici nemaju tako divnu reč kao što je *pučina* (i *zažditi*, ali to nema veze s ovim o čemu sad pišem).

No nama posebna reč kao da i nije potrebna. Kad Banović Strahinja hoće da pregazi Sitnicu i pita staroga derviša “De su brodi na toj vodi ladnoj / Da ja moga konja ne uglibim?”, ovaj mu vrlo precizno odgovara: “Tvome dođu i tvome junaštvu / Svud su brodi de gođ dođeš vodi.”

Da li to ima neke veze s pomanjkanjem nasipa i mostova na našim rekama?

Kućice, kuće, kućerine

U jednom od svojih prethodnih života, kad još nisam pomišljala na prevodilaštvo a zanimale su me, između ostalog, stare civilizacije, pronašla sam da su izumitelji pisma, Sumerci, imali trideset jedan znak za ovcu, ‘*udu*’. Kakve su se tu divne razlike označavale... Zapamtila sam znak za debelorepu ovcu. A negde drugde sam pročitala da su američki starosedeooci zvani Indijanci imali mnogo naziva za strele: nisu istom rečju obeležavali strelu u tobolcu i strelu u letu, recimo.

Takva razgranatost jezika postoji, naravno, i dan-danji, u svim jezicima: ono što je bliže, poznatije, potrebnije, opaža se sa sitnijim i tananijim razlikama nego nešto daleko i strano, pa tako postoji i više reči za to, poznato. Za prevodioca problem nastaje kad neku reč koja na jednom jeziku označava nešto obično, ali sasvim precizno, treba da prevede na svoj jezik, u kom odgovarajuće diferencijacije nema. A to se odnosi i na tako univerzalne i opštepoznate stvari kao što su, recimo, obale i – ljudske nastambe.

Kako čitaocu približiti vrstu zgrade u kojoj neko živi, kad je nomenklatura ljudskih nastambi kod nas znatno bogatija (to jest bogata isključivo) za sirotinjska, u najboljem slučaju “obična” boravišta, nego za ona udobnija i prostranija, a i za njih su nazivi uglavnom strani (vila, palata, soliter, paviljon, šale, vikendica... “karingtonke” – razmetljive kuće novih bogataša, nazvane po junaku serije *Dinastija* i da ne pominjem, a kosa mi se diže na glavi kad pomislim na koje to muke može jednog dana da stavi prevodioca na, recimo, engleski)? I kako onda prevesti nazive kao što su *manor*, *mansion*, *demesne*, *hotel*, *residence*, *immeuble* (to sa francuskog i engleskog)? Kako vila kad ta reč na engleskom označava prostranu i raskošnu kuću na selu, ali u Britaniji – malu kuću u predgrađu...

Elem, prevodilac se često nađe pred neprevodivošću nečeg tako običnog kao što je određena vrsta zgrade. Posegne li za rečnikom sopstvenog jezika, nevolja. Moj omiljeni rečnik, *Sistematski rečnik srpskog jezika*, autor R. Jovanović (štamparija “Beletra”, Beograd, 1940), daje: za *kuća*: zgrada, građevina, zdanje, bina, kuća, pa potom ti pojmovi upućuju jedni na druge. Za *dom*: vila, letnjikovac – palata, palača – zamak – dvorac, dvor – konak – kula – karaula... Pa dalje kaže: koleba, previjača, kulača, vajat, stasina, ižina, čardak, kućerak, kućer, čiler, kačara – brvnara, krovinjara, daščara, baraka – udžera,

čatrlja, stračara – zemunica, potleuša, potleušica, pozemljuša... I još: šupa, košara, pojata...

Dobro, taj rečnik je zastareo. U obnovljenoj i proširenoj varijanti, L. Atanackovića (Matica srpska 1980), *kuća* se, kao zgrada, pojavljuje pod pojmom *imovina*: kuća, kućica, vila, vikendica, koliba, staja... Najviše naziva dato je pod *zgrada*: zgrada, kuća, stambena zgrada... javna zgrada... zgradica, zgradurina, zgradetina... prizemna zgrada, prizemnica, prizemljuša. Spratna zgrada... jednospratnica, dvospratnica (pa tako do petospratnice, i višespratnice). Oblakoder. Neboder. Bjulding (!). Soliter, palata, palača, monumentalna palata, dvor, dvorac, zamak, kaštel, konak... Zgrade za uživanje. Vila, vilica, letnjikovac, bungalov, vikend-kuća, kućica. Kamp-kućica. Montažna kuća, baraka...

Sve opis do opisa... Najpreciznije su odomaćene strane reči. Imam poznanika koji je na moru saziđao nešto na dva-tri sprata, za razgranatu porodicu, možda i izdavanje. Nije još završio gradnju kad sam ja, nezahvalna gošća, bila tamo, ali ipak se divio: “Lep objekat, je l’ da?” Prava reč, objekat... I ona strana, nažalost.

Pri ruci mi je još jedan rečnik: *Sinonimi i srodne reči srpskohrvatskoga jezika*, Leksikografski zavod “Sveznanje”, Beograd, 1974. Pod *kuća* daje: dom, koliba, konak, suvota, bina, brvnara, itd (ubrajajući u kuće i kokošinjac, svinjac i štenaru, kao i ćumez), a od nešto raskošnijih samo: kulu, dvor, dvore, dvorac, zamak, palatu i palaču (uzgred, za palaču sam čula samo u onom izrazu “zrno po zrno pogača, kamen po kamen palača”). Za letnjikovac upućuje na odmaralište... I tako dalje. Ako je prevodilac na stranom jeziku naišao na naziv nekog gospodskijeg ljudskog boravišta, slabo će tu dobiti ideju kako da ga dočara na svom jeziku. Ovaj ga rečnik čak ni na *vilu* ne podseća.

A prevoditi po “osećanju stvari” je opasno: *summerhouse* je mala, otvorena zgrada u vrtu ili parku, za odmor u senci. Nije letnja kuća, još manje letnjikovac. Ni “paviljon” ne znači ono što znači kod nas. A već francuska reč *hôtel*... Tako je i na drugim jezicima. Ponekad izvorna reč nosi toliki značenjski i slikovni naboj da je prevodilac ostavlja u originalu. Turci, ti stari uživači (oni bogati), gradili su nekad na Bosforu, iznad vode, veličanstvene kuće, tako posebne da je prevoditeljka Pamukovog *Istambula* (Maureen Freely) zadržala, i pored sveg izbora reči koje je imala na engleskom (a za opis je upotrebila *mansions*), originalnu reč, *yalis*. U prevodu *Istambula* na srpski te reči nema, pojam se izgubio u opisima. Što me navodi na pomisao da i neke savremene nazive treba zadržavati u originalu, kao “lokalni kolorit”.

A u Sen Nazeru, gradiću rušenom dva puta u Drugom svetskom ratu, u čijem centru preovlađuju niže kuće, podigli su, u konstruktivističkom stilu, zgradu u kojoj se nalazi i MEET, ogromnu trokrilnu jedanaestospratnicu, glomaznu i funkcionalnu poput trokrilnog ormana, i nazvali je nikako drukčije nego *Building*! A *Bilding* ima panoramske liftove sa spoljnih strana tako da se onaj stalno promenljiv a uvek očaravajući vidik ne gubi ni kad se iziđe iz stana.

Tračak svetla u prevodilačkoj magli

No ja se i u takvim lepim trenucima ponekad pitam kako ja to uopšte prevodim kad se spotičem čak i o tako proste stvari kao što su nazivi pojedinih vrsta zgrada. Posumnjam u sve što sam dosad prevela. Da li i druge obuzimaju slične sumnje? A ako nekoga nikad ne obuzimaju, da li je sve u redu s njim i/ili njegovim prevodima. Mnogo toga zaista je neprevodivo. Ali...

Moj prvi susret s nekom knjigom Orhana Pamuka desio se neprevodivo slučajno. U želji da putujem sa što manje prtljaga, na daleko grčko ostrvo, kod drugarice, pošla sam bez knjige za čitanje.

A u Atini, osam sati između dva leta. Počnem da utucavam vreme, bazam i po knjižarama. Ništa mi nije privuklo pažnju osim *Istambula* Orhana Pamuka. Na engleskom. Pa neka, kupim na engleskom i bacim se na čitanje. I čitala sam ga sve vreme na Hiosu, ulepšao mi je i inače lepo letovanje.

Dok sam čitala engleski prevod, često me je golicalo nešto poznato. Turski naravno, i nažalost, ne znam, dakle moram se oslanjati na prevode. A engleski prevod *Istambula* osvojio me je iz mesta. Probijalo se kroz taj prevod nešto tursko što je prepoznatljivo srpskom čitaocu, ne znam koliko i engleskom. I to mi je činilo Pamukovu prozu nekako prisno bliskom, kao da je prevod bio sa srpskog a ne sa turskog. Čudno osećanje. A pisca sam smesta proglasila za svog najnovijeg omiljenog pisca. I kasnije se bacila na ostalo što je napisao: *Zovem se crveno* u prevodu Ivana Panovića. Kako je taj mladi čovek dobro iskoristio tu podlogu koju srpski (zapravo turcizmi odomaćeni u srpskom) daje prevodima sa turskog! Radost mi je priredilo i čitanje *Novog života* u njegovom prevodu, iako u njemu postoji nekoliko preveda: recimo, plastične torbe koje se svaki čas pominju su zapravo ono što zovemo “najlon kesu”, i kad se njegova plastična torba prevede u najlon kesu sve legne na svoje mesto. Ali, ne može jedna najlon kesu, kako god je nazvali, da upropasti dobar prevod.

No nisam o tome htela. Htela sam o svojim mističnim susretima s pravim knjigama u pravo vreme. Ispostavilo se da su knjige Orhana Pamuka od tih, i to bez obzira na jezik na koji su prevedene. Ali ne samo one.

Ponovo – ja u inostranstvu, i bez knjige za čitanje. U Sen Nazeru, u pomenutoj Kući stranih pisaca i prevodilaca, MEET-u. Saznam da je još jedan moj omiljeni pisac, Aleksandar Hemon, Sarajlija raznih porekala (“komplikovan” kako kaže za sebe) bio učesnik jednog Meetinga, Sarajevo – Meksiko Siti. Poželim da vidim odgovarajući broj časopisa, a Patrik Devil, pisac i direktor Kuće, donese mi i Hemonovu zbirku priča, prevod na francuski, *De l'esprit chez les abruptis*, u originalu *Question of Bruno*, u prethodnom originalu *Pitanje Bruna*. Bacila sam se na tu zbirku priča i nisam mogla da je ispustim iz ruku.

A sve ovo pišem zbog prevoda. Prevodilac je knjigu preveo s engleskog – *de l'anglais (USA)* na francuski. Johan-Frédéric Hel Guedj mu se piše ime, a kako se čita pojma nemam. Koje tu sve naslage postoje: Hemonov maternji, pa to na engleskom, pa prevedeno na francuski, a ja ga čitam i u sebi vraćam na

engleski i potom nalazim tragove srpskog, ili štoševne koje može da razume samo neko ko je “odo, bolan, ’odo”. A opet, koliko ja umem da ocenim, to je odličan prevod na francuski, vrlo francuski i mnogo sam uživala dok sam čitala. Posle toga sam bila učvršćena u uverenju da je Hemon odličan pisac. Da li bi mi se to činilo da je prevod bio drven i “informativan”? Verovatno ne bi.

Da li ovo znači da odličnog pisca ne može da upropasti ni najgori ni najbolji prevodilac (jer, i oni najbolji i te kako znaju da uprskaju, naročito ako vole da se “istačinju”...)? Ili znači da dobrog pisca dobar prevodilac može da, uprkos svim neprevodivostima, predstavi u svetlu toliko dobrom da taj pisac postane omiljeni autor nekog čitaoca, iako ga je ovaj čitao samo u prevodu?

Ako je tako, a dva moja skorašnja iskustva govore da jeste, onda ima nekog smisla prevoditi. I da se, eto, valja truditi, *malgre tout, no matter what*. I s dva takva iskustva prevodilac je dobio bitku sa sobom i svojim sumnjama.

Pismo Hokanu

To sam napisala i u pismu Hokanu Lindkvistu, švedskom piscu koji je posle mene bio gost MEET-a i stanar u stanu na desetom spratu. MEET od svojih “rezidenata” očekuje samo jedno: da napišu pismo onome ko dolazi u Sen Nazer posle njih. Osim pisma, svaki novi stanar obično zatekne nešto zaostalo od prethodnika, čak i poklon dobije (ja sam od prethodnice, Rumunke, dobila paket fine kafe, a u pismu objašnjenje šta se gde kupuje i pretpostavku da sam “les clothes”, pljuge, ponela sa sobom, jer ovde su skupe...). Zahvalila sam joj mejlom, ali nisam pomenula da ne pušim.

A Hokanu sam još pisala o svom osećaju stana i Sen Nazera. Dobro je što sam to uradila tad, dok sam bila tamo, jer sad se ne bih sećala da mi se učinilo da smo svi mi koji smo boravili u tom stanu u neku ruku “cimeri”, iako se nismo lično upoznali; kroz život u stanu upoznajemo navike i sklonosti nepoznatih prethodnika: šta su jeli (nepotrošena pakovanja žitarica, špageta, maslinovog ulja, konzerve i, možda najzanimljivije, sireva; stranci prave opštu podelu na kremaste i oštre plesnjive, dajući prednost ovim drugim, i na kozje i nekozje, uz obožavanje onih prvih), šta pili (to se saznaje uglavnom po praznim flašama koje ne samo što su propustili da izbace, nego su ih ostavljali i u najzabitijim zakucima stana), koju su odeću i obuću nosili (pa ostavili u velikom plakaru: sa ovakvih putovanja uvek se vraćamo s više prtljaga nego što smo poneli, uglavnom s knjigama, pa se nešto mora i odbaciti), šta poneli u Sen Nazer pa ne vratili kući (u stanu postoji raštrkano groblje pisacih mašina, kompjutera, radio aparata, kasetofona, budilnika, olovke i slično da i ne pominjem), odakle su došli (razni vodiči i rečnici iz raznih zemalja). Pošto stan nije bezličan kao hotelska soba iz koje se briše svaki trag prethodnog gosta, a ne nosi ni pečat nekog ko ga je smišljeno uredio i održavao, on podseća na svojevrstni arheološki lokalitet (najstariji nalazi sežu u prošlost čak do ere mehaničkih pisacih mašina).

U kuhinjskom plakaru iskopala sam, tako, kutiju žita. Dobro mi je došlo da hranim golubicu koja je na terasi, ne mnogo korišćenoj u vetrovitom oktobru, iza satelitske TV antene postavljene na veliku praznu saksiju, snela dva jajeta i sedela na njima, vrlo ih retko napuštajući. Priznajem da ne volim golubove, ali ova se zatekla tu gde i ja, gledala me crvenim očima i posle dan-dva prestala da beži kad joj pospem malo žita da jede. Pred kraj mog boravka golupčići su se izlegli i vrlo su brzo rasli. Preporučila sam ih Hokanu na dalju brigu, a on je ostao dovoljno dugo da ih vidi kad su odleteli, pisao mi je.

Beograd, mart 2010.

Jelena Stakić, psiholog, od 1974. profesionalni književni prevodilac i autor. Sa engleskog i francuskog prevodi književnost, esejistiku i publicistiku. U katalogu Narodne biblioteke Srbije ubeleženo je preko 230 naslova potpisanih njenim imenom. Poslednjih godina prevodila je Vilijema Trevora, Žana Starobinskog, Jukia Mišimu... Godine 1993. dobila je nagradu "Miloš N. Đurić" za prevod dveju studija: Žil Lipovecki: *Carstvo prolaznog*; Žak Bril: *Lilit ili mračna majka*. Godine 2007. dodeljena joj je Nagrada za životno delo. Aktuelna je predsednica Udruženja književnih prevodilaca Srbije.

